אמה אל הכתף ומה [א] ת"ל יה' [ב] אמות משפת מזבח ולמעלה ומה ת"ל [2] ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה כי גמיר גזירה שוה ברחבה הוא דגמיר ולרבי יהודה הא קא מיתחזי כהן נהי דכהן מיתחזי עבודה דבידו לא מיתחזי בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב [3] קידש אלא לרבי יוסי מאי קידש להעמיד בה מזבח בשלמא לרבי יוסי היינו דכתיב [3] קטן אלא לרבי יהודה מאי קטן הכי קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת קטן הוה במאי פליגי מר סבר דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מפנים ומר סבר דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מבנין אמר רבא [ב] מודה רבי יהודה בדמים דתניא [ג] רבי יהודה אומר כוס אחד היה ממלא מדם התערובות ושופכו [ג] על גבי מזבח שאם ישפך דמו של אחת מהן נמצא זה מכשירו ואי סלקא דעתך סבר רבי יהודה כולה [ד] עזרה מיקדשא הא איתעבידא ליה מצוותיה ודלמא משום [ה] דקסבר שפיכה מכח האדם בעינן אם כן נשקליה ונשפיך ליה אדוכתיה ודלמא משום דבעינן מצוה מן המובחר אמר רבי אלעזר [ד] מזבח שנפגם אין אוכלין [ס] בגינו שירי מנחה שנאמר [4] ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אכלוה אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר אשכחן שירי מנחה [ה] קדשי קדשים מנלן [ו] ת"ל [4] קדש קדשים [ו] קדשים קלים מנין אמר אביי אתיא מדרשא דר' יוסי דתניא [ז] ר' יוסי אומר ג' דברים משום

אמה אל הכתף. אלל השער וקס"ד [ו] בגובהה קאמר וה"ה לכל החלר: **משפת מזבח ולמעלה.** למעלה מן המזבח היה גובהן ה' אמות: **משפת סובב ולמעלה.** עד מקום הקרנות ולמטה הימנו ו' אמות וגובה הקרן אמה: **ור' יהודה.** אומר [ח] דברים ככתבן כי גמיר ג"ש דרבוע רבוע ברחבה דגמיר [ט] למימר דמאמלעיתו מודד וממזבח דיחזקאל [י] וכדלעיל: **ולרבי יהודה.** נהי נמי דדברים ככתבן הא קא מיתחזי כהן דהא [יא] גובהו שלש וקלעים אינן אלא חמש והוא [יב] עלמו ג' אמות נמלא ראשו למעלה מן הקלעים: **בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב קידש.** המלך את [תוך החלר] וגו' שהולרכה כל הרלפה לקדשה לשם מזבח וקדושתה כשירי מנחה וכשיר כדאמרי' בשבועות (דף יד.): **מאי קידש.** את תוך החלר: ומשני קדשו לשם עזרה להעמיד בו מזבח אבנים: **בשלמא לר' יוסי.** דאמר של שלמה גדול ושל משה קטן: **היינו דכתיב קטן.** אמזבח הנחשת והכי קאמר העמיד מזבח אבנים כי מזבח הנחשת קטן [יג]: **אלא לרבי יהודה.** דאמר כולה רלפה קידש דמזבח [יד] שלמה לא יכול להכיל העולה: **מאי קטן.** דכתיב אמזבח הנחשת הא דשלמה גופיה קטן הוה: **הכי קאמר כו'.** ומשום דקאי במקום מזבח הנחשת ומילופו הוא קרי ליה מזבח הנחשת ובדברי הימים (ב ד) קרי ליה הכי בהדיא ויעש (המלך) מזבח נחשת כ' אמה ארכו וכו' אמה רחבו ואמקום המערכה קאי: **במאי קמיפלגי.** ר' יוסי דגמיר רבוע רבוע ממזבח הזהב ורבי יהודה דגמיר לה משל יחזקאל: **כלי מכלי.** מזבח הנחשת והזהב [טו] כלים הם: **מודה ר' יהודה בדמים.** דלאע"ג דאמר רבי יהודה כל העזרה מקודשת הני מילי להקטיר אלבים אבל לזריקת דמים לא: **מדם התערובות.** של פסחים מעל הרלפה: **בגינו.** בשבילו: **וכי אלל המזבח אכלוה.** והלא כל העזרה כשרה לכך דכתיב [טז] במנחה מלות תאכל במקום קדוש (ויקרא ו): **קדש קדשים** [יז]. בג"ש דקדש קדשים ילפי מהדדי: **משום ג'**

עשרים אמה ובשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב:) קשה טפי דפריך בין לרבנן בין לר' יהודה לילפו מפתח שער החלר ופי' שם בקונטרס שני לשונות ופי' בלשון שני דפריך [יח] שיחשב פתח ברחב עשרים ומשני פתח שער החלר איקרי פתח סתמא לא איקרי ואיבעית אימא כי כתיב חמש עשרה (א) בגובהה כתיב והכתיב וקומה ה' אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה ופי' שם בקונטרס דהיינו כר' יוסי דשמעתין וזו היא תימה דלא מלינן למימר חמש עשרה אמה בגובה כתיב אלא ברחבה כדפרישית ועוד קשה דאי מרחבה פריך התם הוה ליה למימר הכי אלא הא דתנן הרחב מעשר אמות ימעט נילף מפתח שער החלר כיון דעד השתא איירי בגובהה ועוד לר' יהודה אמאי הולרך להקשות מפתח החלר פתח [יט] אולם דקאי ביה הוה ליה לאקשויי ועוד מאי קושיא מפתח החלר התנן (ב) יש לו לורת הפתח א"ל למעט ותלר לורת הפתח הוה ליה שהיו העמודים משני לדדים וכלונסות על גביהן שהקלעים תלויין בהן ומיהו [כ] בסמוך (ג) (קשה) כי פריך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והתנן וכו' [כא] לא משני שאני פתחו של אולם דה"ל לורת הפתח [ונע"כ ל"ל] דכיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי דאיהו תני במתני' לריך למעט כדאמר התם [ג: יא.] ומהאי טעמא [כב] פריך [שפיר] השתא ועוד (ג) דשער חלר לא ה"ל לורת הפתח שהכלונסות היו על הווין שקבועין בעמודין מבחוץ ואמרינן התם בפ"ק (דף יא.) לורת הפתח שעשאה מן הלד לא עשה כלום. ומפרש רבינו [כג] דמגובהה פריך התם דלא יחשב פתח ביתר מה' אמות ומסתברא [כד] היא לן טפי למילף מפתח החלר ממאי דנילף מפתח ההיכל דפתח [כה] המשכן על כרחין שלא כדין איקרי פתח אהל מועד ותידוש הוא דלא הוו ליה גיפופי שהיה פרוך לפניו במלואו [כו] הלכך פתח ההיכל שהיה במקומו [כז] דלמא שלא כדין נמי איקרי פתח ובתר הכי גרס איבעית אימא קלעים ט"ו אמה [כח] וכי כתיב וקומה ברוחב ה' אמות משפת קלעים ולמעלה והיא שינויא כרבי יוסי דהכא ול"ג ט"ו אמה בגובהה הוא דכתיב וגם לא גרס אל הכתף דלא קאי אאמה עשרה דכתיב נקרא דההוא לא מיתוקמא אלא ברחבה אלא פירוש הוא כלומר הקלעים היו גבוהין חמש עשרה שלא יראו עבודה שבידו כרבי יוסי דאמר מזבח י' אמות והאי דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות ודאי משפת מזבח ולמעלה והאי קרא דמייתי וקומה ברוחב ה' אמות (היינו) [כט] להוכיח גובה פתח כ' אמה היינו [ל] ההוא דכתיב גבי מסך בסוף ויקהל ומפרש למשפת קלעים ולמעלה קאמר שהקלעים היו גבוהין סביב החלר לפון ודרום ומערב וכן ללד המזרח [שכמו] [לא] שהקלעים היו ט"ו רוחב מימין הפתח וכן משמאל הפתח כמו [לב] כן היו גבוהין ט"ו אמה ועל מסך הפתח כתיב רוחב כ' אמה וקומה ה' אמות ברוחב לעומת קלעי החלר פירוש שהמסך כל רוחב כ' היה גבוה ה' אמות משאר קלעי החלר אשתכח המסך גבוה כ' וזו היא אמת [לג] גובהו של פתח והיא שינויא בתרא ליתיה אלא לרבנן דהא לרבי יהודה לא מתוקם כלל [לד] ואע"ג דקאי התם לשנויי לרבנן ולרבי יהודה שינויא קמא יתיישב לרבי יהודה דשנינן פתח סתמא לא איקרי דהכי נמי לא מיתוקם ההוא שינויא כרבי יוסי דהכא אלא כרבי יהודה דפליג עליה והכא בשמעתין גרסי' מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות קלעים ט"ו ולא גרסינן [לה] נמי אל הכתף דלאו קרא מייתי וגברייתא דמלאכת המשכן לא גרסינן כלל קלעים ט"ו במילתא דר' יוסי ופירושא בעלמא הוא כלומר הקלעים היו גבוהין ט"ו אמה שלא יראה כהן ועבודה בידו ומה ת"ל ה' אמות משפת מזבח כו' ור"ת מפרש בספר הישר דלשמואל עלמו פריך נילף מפתח שער החלר מנא [לו] ליה דושמטו פתח אהל מועד אפתח היכל קאי ולאי אפשר לומר כן כלל כדמוכחי כמה קראי בפרשת אלה פקודי ונשאר מקומות וקלת קשה לפירוש ר"ת [לז] דפריך מגובה חמש דמאי משני פתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי כיון דנקרא שער כ"ש דאיקרי פתח דפתח קטן משער ועוד נילף מפתח עזרה שנקרא פתח (יחזקאל מח) והיה גובהו עשרים (ו): **הכי** קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת. תימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נה.) אמרינן ויעמוד אלל מזבח הנחשת מזבח הנחשת מי הוה אמר להן הקב"ה התחילו ממקום שאומרים שירה לפני בכלי נחשת ואמאי לא אמר כי הכא וי"ל דהתם מה לו להזכיר מזבח הנחשת כלל: **מודה** רבי יהודה בדמים. תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן [לח] ורבוע יסוד מעכבין (ז) [לקמן סב.]: **קדשים** קלים מנין. תימה דלא יליף מהיקשא מואת התורה (ח): **אתיא** מדרשא דרבי יוסי. תימה [לט] ל"ל ג"ש דקדש קדשים [מ] ועוד [מא] [קדשים קלים] גופה נילף ממעשר וכי תימא מה למעשר שכן טעון וידוי וכסף ולורה בכור יוכיח ועוד דבהאי קרא דמייתי דמקיש מעשר לבכור נמי כתיב חטאת ואשם דתניא בספרי פרשת ראה אנכי בקרבם ולאכנס אלו חטאות ואשמות וכן בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך דריש פרק בתרא דמכות (דף יז.) בקרבך ולאנך אלו חטאות ואשמות:

מסורת הש"ס

א) לעיל נט., ב) [לעיל לד: ע"ש] פסחים פה. [מנחות נט: ע"ש תוספ' פסחים פ"ד ה"י], ג) עי' ת"כ ויקרא נדבה פרש' ד' הי"ג, ד) [תוספ' סנהדרין פ"ג ה"ג מכות יט. תמורה כא.], ה) עירובין ב., ו) [וע"ע תוס' עירובין ג: ד"ה כן וד"ה ולכ"א], ז) [וע' תוס' לעיל נא: ד"ה מן לך], ח) לעיל ז: ע"ש.

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואימר קלעים וכו' חמש עשרה אמה בגובהה וכו': (ב) בא"ד ומיהו בסמוך נמי קשה כי פריך וכו' והתנן וכו' אמאי לא משני וכו' לורת הפתח אלא צ"ל דכיון: (ג) בא"ד ועוד י"ל דשער החצר:

◆

גליון הש"ס

גמ' אין אוכלין בגינו שירי מנחה. ולאחר שמוד ונבנה עי' תוס' בכ"מ דף נג ע"ב ד"ה לא פליג:

◆

שינויי נוסחאות

א] נירפת כ"ל הא מה אני מקיים וחמש אמות קומתו משפת מזבח ולמעלה ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה לבר מאמה קרנות: ב] בשמ"ק חמש אמות קומתו. [ונ"ל שהוא טעות]: ג] נ"ל חורקו זריקה אחת כנגד היסוד שאם נשפך דמו (ב"ש וכ"ה לעיל לד: ובתוספות שם): ד] נ"ל קרקע (ב"ש): ה] נ"ל הא קמ"ל שפיכה (ב"ש): ו] מנלן אתיא קדש קדש כל"ל (ש"מ), ועי' רש"ש דמפרש עפ"י הגירס' שלפנינו: ז] נ"ל וקסבר (צ"ק). ולפי"ז לריך להגיה כן גם בפרש"י ואומר: ח] נ"ל דאמר (ש"מ): ט] והוא דגמיר (ש"מ): י] דיחזקאל גמיר לה וכדלעיל כל"ל (ש"מ): יא] דהא גובה המזבח (שמק"י): יב] בכתה"י וכהן עצמו: יג] בכתה"י נוסף ונגס ופסלו מאותו היום והלאה וגנזו: יד] נ"ל דאף מזבח (ש"מ): טו] נ"ל ומזבח הזהב (ש"מ): טז] דכתיב במנחה בחצר אהל מועד יאכלוה כל"ל והשאר נמחק (ש"מ): יז] קדש קדש. בג"ש דקדש קדש כל"ל (שמק"י), ור' תוס' ד': יח] דפריך ארחבה שיחשב (ש"מ): יט] מפתח (צ"ק): כ] ומיהו קשה כל"ל (ש"מ), ונר' נ"ק ומיהו הא לא קשיא כיון דאליבא דרב קימא דאיהו תני במתני' צריך למעט אע"ג (דאין) [דיש] לו צורת הפתח כדאמר התם. ומהאי טעמא כי פריך בסמוך ור"י מפתחו של אולם גמר והתנן וכו' ולא משני שאני פתחו של אולם דה"ל צורת הפתח כיון דאליבא דרב קימא לא משני הכי ועוד דשער וכו': כא] וכו' ואמאי לא משני (ש"מ): כב] טעמא נמי פריך כל"ל (ש"מ): כג] רבינו תם (ש"מ. ב"ש. וכ"ה בתו' הרא"ש ותור"פ ושאר ראשונים בעירובין שם), [ויתכן צ"ל כד' דלגל שכתב דפי' זה איתא בר"ת דעירובין, לא דקן]: כד] נ"ל דמסתברא (ש"מ): כה] דפתח אהל מועד על כרחין שלא כדין איקרי פתח וחידוש כו' כל"ל (ש"מ): כו] בתוס' הרא"ש שם נוסף ובכה"ג לא איקרי פתח: כז] בתוס' הרא"ש שם הלכך פתח ההיכל דלא איקרי פתח אלא מדכתיב פתח אוהל מועד: כח] אמה הוא דגביהי (תוס' הרא"ש שם), וכת"מ אמה גבוהה: כט] ל"צ מדוע הוקף בסוגריים: ל] והיינו (ש"מ): לא] כת"מ תוחק תיבות [שכמון] שהקלעים היו ט"ו רוחב: לב] וכמו כן (שמק"י): לג] מרת גובהו כל"ל (ש"מ): לד] דהא לר' יהודה קלעי החצר סביב לא גביהי אלא חמש (תוס' הרא"ש שם): לה] ולא גרסינן ואומר ולא גרסינן נמי כו' כל"ל (ש"מ): לו] כת"מ תקן דל"ל לפירוש רבינו, וזה אינו תוס' להגהתו דלעיל באות כג. ובתוס' הרא"ש ותוס' ר"פ עירובין איתא ר"ת כלפנינו: לז] ל"ל רמנא (ש"מ): לח] כת"מ נוסף וכבש. וכ"ה לשון הברייתא לקמן סב ע"א: לט] גי' ל"ק ומש"א תימה דקדשי קדשים גופיה נילף ממעשר וכי תימא כו'. והשאר נמחק וכעי"ז ברל"ש. פ"א תימה ל"ל ג"ש דקדש קדשים, הא כתיב בהאי קרא דמייתי והבאתם שמה וגו' ועוד כו' (ש"מ): מ] דקדש קדש כל"ל (עפ"י ש"מ, ראה לעיל אות ו). מא] ועוד דמנחה גופה נילף ממעשר הקל וכי תימא כו' כל"ל (ב"ש, ובעין בגליון, וע' חל"ום). כ"ל ועוד קדשי קדשים גופיה נילף (ש"מ):

עין משפט נר מצוה

י א ב ג מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה כב כה:

◆

תורה אור השלם

1. אֹרֶךְ הֶחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת: שמות כז, יח
2. וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רָבוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ: שמות כז, א
3. בַּיּוֹם הַהוּא קִדַּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת תּוֹךְ הֶחָצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵית יְהֹוָה כִּי עָשָׂה שָׁם אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהֹוָה קָטֹן מֵהָכִיל אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: מ"א ח, סד
4. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר בָּנָיו הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהֹוָה וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא: ויקרא י, יב

◆

מוסף רש"י

מדם התערובות. של פסחים שנתמלו על הרלפה משום דמיישינן לאחר שנתקבל הדם לאחד מן הפסחים נשפך לארץ ולא נזרק והשתא משתרי בזריקה דהאי כוס, דקר"ל נשפך הדם מן הכלי על הרלפה ואספו כשר (מנחות נט:) **שאם ישפך דמו של אחת מהן.** על ידי שהן רבים ונבהלים לעשות: **נמצא כוס זה מכשירו.** שהרי מכולם מעורבים בו, ולאי משום דליערב בדם התמצית, אמרינן לקמן ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם, ולא אמרינן איידי ליה נתערבו הואיל ובידו לאוספו (לעיל לד:) **ג' דברים.** זו אחת מהן וכולן שנויין בספרי (מכות יט.):

◆

שיטה מקובצת

ודלמא משום דבעינן מצוה מן המובחר. הוא הדין דהוה מצי למימר משום דבעינן יסוד: תוד"ה אתיא כו' ר"ש פ"ב דבכורות בקרך וצאנך אלו חטאות ואשמות. ולאו דפרי דרבנן לעיל (דף טו ע"ב) דלאכילה לא קיימי חטאות ואשמות דכתיב אתם ובתיכם ניחא (מהרי"פ):